

УДК 633.37

Код UPOV: ONOBR_

Методика

проведення експертизи сортів еспарцету (*Onobrychis* Mill.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів роду *Onobrychis* Mill.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 1 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами (літерами) у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення на ділянці А та 80 рослин, розділених на два повторення на ділянці В. Рекомендовані схеми розміщення рослин 0,45 × 0,30 і 0,45 × 0,10 м відповідно.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);
 MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина пагонів).

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин;

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 (80) рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 (80) рослин або частин 60 (80) рослин (висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 (80) рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 20 рослин або частин 20 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для експертизи на відмінність.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 80 рослин допускаються чотири нетипові, з 60 рослин – три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано групувати сорти за такими ознаками:

- Рослина: тип розвитку (ознака 1);
- Рослина 2-го року життя: габітус (на початку бутонізації) (ознака 3);
- Рослина 2-го року життя: схильність до цвітіння (ознака 16);
- Час початку цвітіння (ознака 17);
- Квітка: забарвлення (ознака 20).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на А – ділянки з окремими рослинами;

В – рядкові ділянки.

7. Таблиця ознак сортів еспарцету

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) PQ	Рослина: тип розвитку VG 1.1–А	озимий ярий	1 2	
2. (*) (+) QN	Рослина 1-го року життя: габітус (на початку бутонізації) VG 1.3–А	прямий напівпрямий проміжний розлогий напіврозлогий	1 3 5 7 9	
3. (*) (+) QN	Рослина 2-го року життя: габітус (на початку бутонізації) VG 2.2–А	прямий напівпрямий проміжний розлогий напіврозлогий	1 3 5 7 9	
4. (*) (+) QN	Рослина: за висотою травостою MG 1.3–В	низька середня висока	3 5 7	
5. QN	Рослина: галуження VG 2.2–А	слабке помірне сильне	3 5 7	
6. (*) QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG 2.2–А	відсутнє наявне	1 9	
7. QL	Стебло: опушення в середній частині VG 2.2–А	відсутнє наявне	1 9	
8. (*) (+) QN	Стебло: за довжиною MS 2.2–А	коротке середнє довге	3 5 7	
9. QN	Стебло: за товщиною MG 2.2–А	тонке середнє товсте	3 5 7	
10. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення VG, 2.2–А, В	слабка помірна сильна	3 5 7	
11. QL	Листок: сіро-зелене забарвлення VS, 2.2–А, В	відсутнє наявне	1 9	
12. (*) (+) QN	Листок: за довжиною MS 2.2–А	короткий середній довгий	3 5 7	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Листок: за шириною MS 2.2–А	вузький середній широкий	3 5 7	
14. (+) PQ	Листочок: за формою VG 2.2–А	еліптичний ланцетний	1 2	
15. (*) (+) QN	Рослина 1-го року життя: схильність до цвітіння VG 1.3–А, В	відсутня або дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
16. (*) (+) QN	Рослина 2-го року життя: схильність до цвітіння VG 2.3–А, В	відсутня або дуже слабка слабка середня сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	
17. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння MS 2.2–А, В	ранній середній пізній	3 5 7	
18. (*) (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS 2.3–А	коротке середнє довге	3 5 7	
19. (+) PQ	Суцвіття: форма VG 2.3–А	яйцеподібна циліндрична веретеноподібна	1 2 3	
20. (*) PQ	Квітка: забарвлення VG 2.3–А	світло-рожеве рожеве темно-рожеве рожево-фіолетове	1 2 3 4	
21. (*) QL	Квітка: рівномірність забарвлення VS 2.3–А, В	нерівномірне рівномірне	1 2	
22. QN	Біб: розмір MG 2.5–А	малий середній великий	3 5 7	
23. QL	Біб: зубчики VG 2.5–А	відсутні наявні	1 9	
24. QL	<u>Для сортів з наявними зубчиками.</u> Біб: розміщення зубчиків VG 2.5–А	поодинокі суцільні	1 2	

1	2	3	4	5
25. (+) QN	Для сортів з наявними зубчиками. Біб: зубчики за довжиною MG, 2.5–A	короткі середні довгі	3 5 7	
26. PQ	Для сортів з наявними зубчиками. Біб: форма зубчиків VG, 2.5–A	гостра тупа округла	1 2 3	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів еспарцету

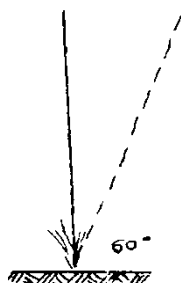
Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити обстеження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
<i>1-го року життя</i>	
1.1	Розетка
1.2	Стеблування
1.3	Бутонізація
<i>2-го року життя</i>	
2.1	Відновлення вегетації
2.2	Початок цвітіння
2.3	Повне цвітіння
2.4	Утворення бобів
2.5	Повна стиглість насіння

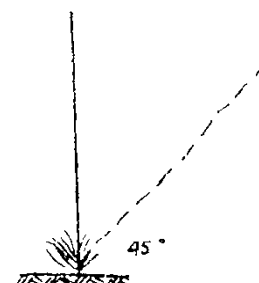
До 2 і 3. Рослина 1-го (2-го) року життя: габітус (на початку бутонізації).

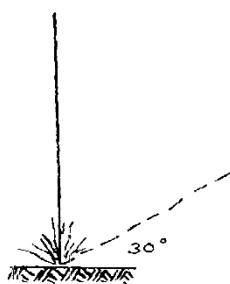
1
Прямий

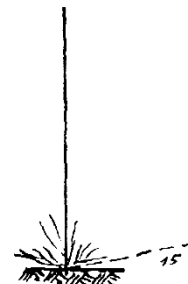
3
напівпрямий

5
проміжний

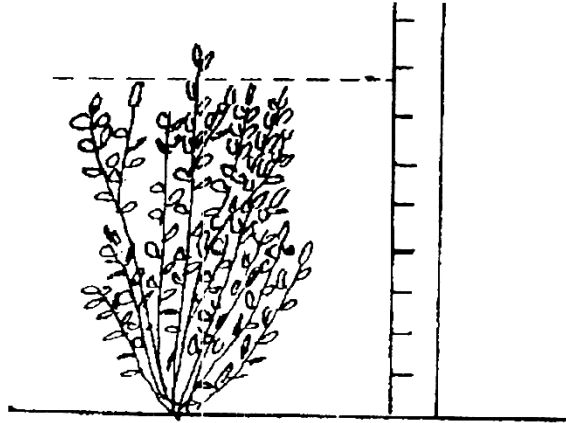

7
напіврозлогий

9
розлогий

До 4. Рослина: за висотою травостою, см.

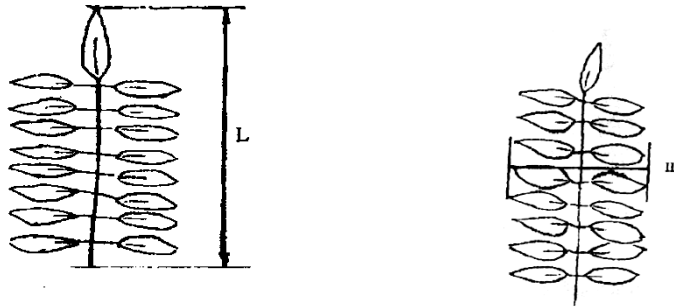

Вимірюють усі рослини, як показано на рисунку.

До 8. Стебло: за довжиною, см.

Вимірюють найдовший пагін на рослині від кореневої шийки до кінця суцвіття.

До 12, 13. Листок: за довжиною (12), см і шириною (13), мм.

Вимірюють, як показано на рисунку, на третьому або четвертому листку нижче верхнього головного суцвіття найдовшого пагона.

До 14. Листочок: за формою.

1

Еліптичний

2

ланцетний

До 15 і 16. Рослина 1-го (2-го) року життя: схильність до цвітіння, %.

На ділянці підраховують рослини, які утворили суцвіття і рослини без суцвіть. Поділка коду у відсотках квітучих рослин:

до 10 – 1	33–44 – 4	69–79 – 7
10–21 – 2	45–56 – 5	80–90 – 8
22–32 – 3	57–68 – 6	понад 90 – 9.

Схильність до цвітіння відсутня або дуже слабка – до 10, слабка – 10–32, середня – 33–68, сильна – 69–90, дуже сильна – понад 90.

До 18. Суцвіття: за довжиною, см.

Вимірюють довжину суцвіття (без квітконоса) на найдовшому пагоні рослини.

До 19. Суцвіття: форма.

1

Яйцеподібна

2

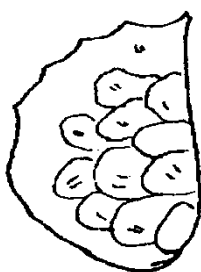
циліндрична

3

веретеноподібна

До 25. Для сортів з наявними зубчиками. Біб: зубчики за довжиною.

3

Короткі

5

середні

7

довгі

9. Література

1. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Onobrychis viciifolia* Scop.) // Słupia Wielka, 1994. – 19 S.

2. Metodyka Badania wartości gospodarczej odmian (WGO) odrębności, wyrównania i trwałości (OWT) roślin uprawnych (*Onobrychis transcaucasica* Grossh.) // Słupia Wielka, 1994. – 20 S.

3. Сельскохозяйственный энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – 656 с.

4. Гродзінський А. М. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / відп. ред. А. М. Гродзінський. – К.: Видавництво «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, Український виробничо-комерційний центр «Олімп», 1992. – 544 с.